

Opzet van het Basismeetnet

In dit document wordt de opzet van het Basismeetnet van Landelijkmeetnet effecten Mestbeleid (LMM) beschreven. Na een beschrijving van de wijze waarop de steekproef is samengesteld, wordt ingegaan op de bedrijven en arealen die binnen de doelpopulatie vertegenwoordigd zijn.

Basismeetnet als onderdeel van het LMM

In het LMM wordt op zo'n 460 bedrijven de landbouwpraktijk en waterkwaliteit gemeten. Het LMM bestaat uit 2 onderdelen, te weten: het Basismeetnet (BM) waaraan zo'n 250 bedrijven deelnemen en het Derogatiemeetnet (DM) dat op 300 bedrijven met derogatie is gericht. Uit efficiency overwegingen is er sprake van een overlap in deelnemers; zo'n 90 van de 460 LMM-bedrijven nemen zowel aan het BM als het DM deel.

Opzet van het Basismeetnet

Het Basismeetnet ging in 1992 in de Zandregio van start en is in de loop van de jaren verder uitgebreid naar de Klei-, Veen- en Lössregio. Het Basismeetnet kent een bredere opzet dan het Derogatiemeetnet en bevat behalve bedrijven met veel grasland bijvoorbeeld ook akkerbouwbedrijven. Ook zijn er in alle regio's wel enkele melkveebedrijven opgenomen die geen derogatie gebruiken, zoals bijvoorbeeld biologische melkveebedrijven.

Het Basismeetnet is gericht op de belangrijkste vormen van landgebruik binnen een regio. Dat betekent dat alleen bedrijfstypen met een groot aandeel in het areaal cultuurgrond binnen een regio, in de steekproef worden opgenomen. Tabel 1 laat per regio zien op welke bedrijfstypen het Basismeetnet gericht is. In de Veenregio is dat de melkveehouderij, bedrijven in de Veenregio met een ander bedrijfstype komen dus niet in aanmerking voor het Basismeetnet. In de andere grondsoortregio's zijn, naast melkveehouderij, nog wel andere typen in de steekproef opgenomen. In de Zandregio zijn er in totaal 4 bedrijfstypen, in de Kleiregio en de Lössregio zijn dat er 3. Het type 'overige dierbedrijven' is een verzameling van bedrijfstypen en omvat naast gespecialiseerde bedrijven met graasdieren zoals geiten en schapen, ook gemengde bedrijven met meerdere veehouderijtakken of met combinaties van veehouderij en plantenteelt.

Tabel 1: Aantal steekproefbedrijven in het Basismeetnet, per regio en bedrijfstype

Regio	Bedrijfstype				totaal
	melkvee-bedrijven	akkerbouw-bedrijven	staldier-bedrijven	overige dier-bedrijven	
Zandregio	45	40	20	12	117
Kleiregio	20	30		10	60
Veenregio	24				24
Lössregio	20	20		10	50
Totaal	109	90	20	32	251

Selectie en werving

Deelnemers voor het Basismeetnet worden zoveel mogelijk geselecteerd uit de steekproef van bedrijven die deelnemen aan het Bedrijveninformatienet (BIN) van Wageningen Economic Research. Het grote (kosten)voordeel hiervan is dat in het BIN al veel data over de bedrijfsvoering en nutriëntenstromen verzameld worden, waar het LMM-onderzoek gebruik van kan maken. In de Lössregio en in het Zuidelijk Zandgebied is een deel van de Basismeetnet bedrijven, vanwege een tekort aan selectiepotentieel in het BIN, uit de Landbouwtelling geselecteerd. Ook deze aanvullend geworven LMM-bedrijven zijn (op kosten van het LMM project) in het BIN opgenomen, zodat voor alle Basismeetnet bedrijven de landbouwpraktijk in beeld kan worden gebracht.

De selectie van deelnemers gebeurt door middel van loting. Naast het bedrijfstype speelt ook de bedrijfsomvang nog een rol bij de vraag of een bedrijf voor deelname aan het basismeetnet in aanmerking komt of niet. Bedrijven met minder dan 10 hectare worden van deelname uitgesloten en behoren dus niet tot de doelpopulatie voor het Basismeetnet. Ook is een economische omvang van tenminste €25000,- Standaard Opbrengst vereist. Dit laatste criterium wordt ook gehanteerd bij deelnemers voor het BIN.

Er worden in het LMM vaste steekproeven nagestreefd, met zo min mogelijk afvallers. Deelnemers aan het Basismeetnet kunnen blijven deelnemen, zo lang ze binnen de doelpopulatie vallen. In de praktijk betekent dit dat jaarlijks 10 tot 20 van de 251 deelnemers afvallen en vervangen moet worden. Bij de meeste afvallers is de reden gelegen in bedrijfsbeëindiging. De deelnemer heeft het bedrijf verkocht of al zo ver afgebouwd dat het niet meer aan de minimaal vereiste 10 hectare cultuurgrond of 25.000 euro SO voldoet.

Door het Basismeetnet vertegenwoordigde bedrijven en arealen

Om aan te geven welke delen van de cultuurgrond en bedrijven met de gekozen opzet van het Basismeetnet worden vertegenwoordigd, maken we gebruik van de Landbouwtelling in 2020. Dat jaar zijn er (ruim) 52.700 Land- en Tuinbouwbedrijven geteld, die in totaal 1.814.000 hectare cultuurgrond in gebruik hadden. In tabel 2 is het grondgebruik van deze totale populatie van Nederlandse agrarische bedrijven over de 4 LMM-grondsoortregio's verdeeld. Het areaal cultuurgrond is daarbij in 4 groepen opgesplitst: grasland, overige voedergewassen (zoals snijmais), akkerbouwgewassen en 'overige cultuurgrond' als restgroep.

Tabel 2: Verdeling van agrarische bedrijven en arealen over 4 LMM-grondsoortregio's

	Aantal bedrijven	Grasland (x 1000 ha)	Overige voedergewassen (x 1000 ha)	Akkerbouwgewassen (x 1000 ha)	Overige cultuurgrond (x 1000 ha)	Totaal cultuurgrond (x 1000 ha)	Aandeel in totaal cultuurgrond (%)
- Zandregio	28.800	460	146	194	46	846	47%
- Kleiregio	18.300	341	53	307	54	755	42%
- Veenregio	4.750	167	14	4	1	187	10%
- Lössregio	900	10	3	12	1	27	1,5%
Totaal land- en tuinbouw	52.700	977	216	518	103	1.814	100%

Bron: CBS-Landbouwtelling 2020, bewerking Wageningen Economic Research

Tabel 2 laat zien dat bijna 90% van de cultuurgrond is gelegen in de Zand- en Kleiregio. De Veenregio omvat 10% en de Lössregio is, met een areaal van 27.000 hectare, verreweg het kleinst (1,5%). Qua grondgebruik is grasland, met landelijk gezien 977.000 hectare het belangrijkste gewas (54%). Daarna komen de akkerbouwgewassen (518.000 ha) met een aandeel van 28%. De overige voedergewassen beslaan met 216.000 ha zo'n 12% van de cultuurgrond. De resterende 6% 'overige cultuurgrond' omvat 103.000 ha aan tuinbouwgewassen. Dit areaal tuinbouwgewassen bestaat voor ruim 90.000 ha uit opengrondsgewassen (30.000 ha bloembollen, 26.000 ha opengrondsgroenten, 20.000 ha fruitteelt en 17.000 ha boomkwekerijproducten). De overige 10.000 ha betreft glastuinbouwgewassen.

In tabel 3 wordt per regio de doelpopulatie voor het BM gepresenteerd. De doelpopulatie in de Zandregio omvat bijvoorbeeld 15.500 bedrijven waaronder 7.450 melkveebedrijven, 2950 akkerbouwbedrijven, 1.900 staldierbedrijven en 3.200 overige dierbedrijven. De 15.500 bedrijven hebben 734.000 hectare ofwel 87% van alle cultuurgrond in de Zandregio in gebruik. Er is dus 87% van de cultuurgrond binnen het BM 87% vertegenwoordigd en 13% niet. Op dezelfde wijze is afgeleid dat de areaaldekking in de Kleiregio en Lössregio vergelijkbaar zijn (87% en 88%). In de Veenregio is de areaaldekking met 85% wat lager.

Landelijk vertegenwoordigt het BM met de gekozen opzet 86% van de cultuurgrond. Op het niveau van de gewasgroepen is de dekking bij grasland en akkerbouwgewassen zelfs meer dan 90%. Ook de overige voedergewassen zijn met een areaaldekking van 87% goed vertegenwoordigd. Dat geldt niet voor de restgroep van 'overige cultuurgrond', waarvan er slechts 12% in het BM vertegenwoordigd is.

Tabel 3: Verdeling van bedrijven en arealen die binnen de onderzoekspopulatie voor het BM vertegenwoordigd zijn

	Aantal bedrijven	Grasland (x 1000 ha)	Overige Voeder- gewassen (x 1000 ha)	Akkerbouw- gewassen (x 1000 ha)	Overige cultuur- grond (x 1000 ha)	Totaal cultuur- grond (x 1000 ha)
<u>Doelpopulatie Zandregio</u>						
- Melkveebedrijven	7.450	317	68	11	0	398
- Akkerbouwbedrijven	2.950	15	22	123	2	161
- Staldierbedrijven	1.900	20	18	20	1	59
- Overige dierbedrijven	3.200	74	19	21	2	116
Totaal	15.500	426	127	175	5	734
(in % van de Zandregio)	54%	93%	87%	91%	11%	87%
<u>Doelpopulatie Kleiregio</u>						
- Akkerbouwbedrijven	4.600	21	13	259	6	297
- Melkveebedrijven	4.350	245	28	7	0	282
- Overige dierbedrijven	1.800	54	6	15	1	77
Totaal	10.750	320	47	281	7	656
(in % van de Kleiregio)	59%	94%	90%	92%	13%	87%
<u>Doelpopulatie Veenregio</u>						
- Melkveebedrijven	1.250	73	8	0	0	81
(in % van de Veenregio)	53%	83%	81%	14%	3%	81%
<u>Doelpopulatie Lössregio</u>						
- Akkerbouwbedrijven	250	1	1	9	0	11
- Melkveebedrijven	150	5	1	1	0	8
- Overige dierbedrijven	150	3	1	1	0	5
Totaal	550	9	3	11	0	24
(in % van de Lössregio)	61%	92%	88%	92%	21%	88%
Totale LMM doelpopulatie	29.300	893	189	467	12	1.565
% van totaal land- en tuinbouw	56%	92%	87%	91%	12%	86%

Bron: CBS-Landbouwtelling 2020, bewerking Wageningen Economic Research